

КОНЦЕПЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ШКОЛИ

У статті розкрито концепцію технологічного проектування інноваційного розвитку школи, що включає п'ять розділів: загальні положення, стратегічні цілі розвитку, концепція змін, напрями модернізації, механізм реалізації концепції змін. Під технологічним проектуванням інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу розуміємо діяльність, що передбачає застосування технології проектування змін у школі засобами інновацій (освітніх, навчальних, виховних, управлінських), що задають вектор її інноваційного розвитку відповідно до обраного напрямку модернізації; сутнісною ознакою такої діяльності є цілеспрямована активність суб'єктів освітнього процесу на реалізацію концепції змін, що забезпечують розвиток інноваційного потенціалу організації.

Ключові слова: концепція, технологічне проектування, інноваційний розвиток загальноосвітнього навчального закладу.

В статье раскрыто концепцию технологического проектирования инновационного развития школы, включая пять разделов: общие положения, стратегические цели развития, концепция изменений, направления модернизации, механизм реализации концепции изменений. Под технологическим проектированием инновационного развития общеобразовательного учебного заведения понимаем деятельность, предполагающую применение технологии проектирования изменений в школе средствами инноваций (образовательных, учебных, воспитательных, управленческих), задающие вектор ее инновационного развития в соответствии с выбранным направлением модернизации; сущностным признаком такой деятельности является целенаправленная активность субъектов образовательного процесса на реализацию концепции изменений, обеспечивающих развитие инновационного потенциала организации.

Ключевые слова: концепция, технологическое проектирование, инновационное развитие школы.

The article deals with the Concept of Technological Design of Innovative School Development, which includes five sections: General Provisions, Strategic Goals of Development, Concept of Changes, Directions of Modernization, Mechanism of Implementing Concept of Change. The technological design of innovative development of comprehensive educational institution is understood as activity that implies the use of design technology of changes in school through innovative means (educational, academic, pedagogical, administrative) that define the vector of its innovative development according to the chosen direction of modernization; the essential feature of this activity is purposeful activity of subjects of the educational process for the implementation of the concept of changes that ensure the development of innovative capacity of the organization. This concept reveals content, structure of notions "technological design of innovative development of CEI", "readiness of teachers to technological design of innovative development of CEI", defines their criteria, indicators and briefly determines the levels (low, medium, high, creative).

Keywords: the Concept, technological design, technological design of innovative development of comprehensive educational institution.

Meta: розкрити концепцію технологічного проектування інноваційного розвитку школи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інноваційний розвиток школи як проблема теорії і практики обумовлена розумінням сутності проектування як процесу і результату, оскільки проект – це продукт проектної діяльності. Його якість залежить від багатьох чинників, однак, чи не найвагомішим є концептуальне осмислення змін, що проєктуються.

Як показує практика, приступаючи до розроблення проекту у формі прогностичної моделі розвитку школи, комплексної програми розвитку школи або системи управління інноваційною діяльністю тощо, проєктувальники (керівники шкіл) недооцінюють роль та значення концепції змін, що є теоретико-мето-

дологічною основою реалізації перелічених вище інструментів управління, науково обґрунтовує їх процес реалізації.

Концепцію розвитку школи як інструментарій керівника на практиці потіснили більш практико орієнтовані засоби – моделі, методики, технології проектного (програмного) управління тощо, що, як правило, розробляються на основі концептуальних ідей, гіпотез, які реалізують відомі чи нові теорії. Окремі з них включають концептуальний аспект як структурний компонент інновації, оскільки їх розробники добре усвідомлювали значення теоретико-методологічної складової у прикладному аспекті реалізації нововведення.

Проектування нової теорії менеджменту інновацій – це, у першу чергу, розроблення концепції дослідження, що буде розкривати спосіб розуміння проєктувальником шляхів вирішення виявлених ним суперечностей засобами відповідної системи, технології або методики управління тощо. Вони реалізують концептуальну гіпотезу дослідження, що перевіряється на ефективність у процесі дослідницько-експериментальної роботи.

Тож керівникам шкіл доцільно розрізняти концепції за ознакою їх змістово-функціонального призначення. Концепція розвитку школи – одна з технологій стратегічного менеджменту, а концепція дослідження – метод наукової розвідки, що застосовується у ході педагогічного експерименту, що має на меті розроблення концептуальних засад дослідження. Вони можуть застосовуватися в масовій практиці після їх експериментальної перевірки, характеризуючи розвиток школи за критерієм інноваційності. Зауважимо, що між переліченими концепціями є спільні та відмінні ознаки. По суті, їх об'єднує розуміння того, що зміни, які проєктуються, повинні бути концептуалізовані, науково обґрунтовані відповідно до стратегічних цілей розвитку школи.

Аналіз публікацій і досліджень, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теорію і методологію інноваційних процесів у системі освіти, зокрема, в управлінській діяльності висвітлено в працях Л. Ващенко, Л. Даниленко, Г. Сельникової, Н. Клокар, В. Кременя, Н. Лавриченко, В. Луначка, В. Масло-

Концепція технологічного проектування інноваційного розвитку школи

«ЗАТВЕРДЖЕНО» Рішенням ради	«УХВАЛЕНО» Рішенням педагогічної ради
..... Протокол № ... від «...» червня 20... р.	..... Протокол № ... від «...» червня 20... р.

ва, В. Олійника, О. Остапчук, С. Павлютенкова, С. Пазиніча, О. Пономарьова, Н. Протасової, Т. Сорочан, С. Хрикова, Г. Щекатунової та інших. Однак питання технологічного проектування інноваційного розвитку школи не було предметом педагогічного дослідження, тож є потреба науково розробити та обґрунтувати відповідну концепцію дослідження.

Під інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу учені розуміють "процес керованих інноваційних змін педагогічної системи школи, її компонентів (освітнього, дидактичного, виховного, управлінського, матеріально-технічного тощо) або їх структурних елементів, які приводять до якісно нового рівня освітньої діяльності, значно поліпшують результати роботи навчального закладу" [5, 23].

Виклад основного матеріалу дослідження. Пропонуємо модель концепції технологічного проектування інноваційного розвитку школи, що проходить ек-

спериментальну перевірку (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.07.2013 р., № 887 "Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі Верховинської загальноосвітньої школи I–III ступенів Верховинської районної ради Івано-Франківської області"). Запропонована модель є практично зорієнтованою, оскільки її реалізація потребуватиме змістовного наповнення окремих компонентів, що забезпечують варіативність її реалізації у конкретних педагогічних умовах.

"На основі базових моделей різних типів загальноосвітніх навчальних закладів, – пише Г. Щекатунова, – можливе розроблення моделі конкретного навчального закладу відповідно до його місії, особливостей. Це допоможе уникнути абсолютизації та утопії, рецептів гарної школи, дасть змогу окреслити цілі розвитку школи у майбутньому, на яких ґрунтуватиметься концепція конкретного загальноосвітнього навчального закладу" [5, 26].

I. Загальні положення

1.1. Концепція інноваційного розвитку _____ (повна назва ЗНЗ) (далі – Концепція) є документом, що визначає основні параметри функціонування й розвитку "_____ (назва прогностичної моделі), забезпечує

цілісність, системність та технологічність реалізації стратегії системних змін.

1.2. Концепція розроблена з метою встановлення пріоритетів та основних параметрів інноваційного розвитку навчального закладу на _____ роки.

1.3. Концепція опирається та орієнтована на реалізацію основних положень Конституції України, Закону України "Про освіту", Державної національної програми "Освіта" (Україна XXI століття), Національної доктрини розвитку освіти в Україні та інших нормативних документів Міністерства освіти і науки України, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року _____ (перелічити назви нормативно-правових актів, що на них опирається і реалізує концепція).

1.4. Структура концепції інноваційного розвитку:

- Загальні положення
- Стратегічні цілі розвитку
- Концепція змін
- Напрями модернізації
- Механізм реалізації концепції змін

II. Стратегічні цілі розвитку

- 2.1. Місія _____
- 2.1. Мета _____
- 2.2. Завдання
1. _____
2. _____ і т. д.

Таблиця 1

Теоретико-методологічна основа технологічного проектування інноваційного розвитку школи

Методологічні підходи	Інваріантні ознаки	Концептуальна ідея
Системно-синергетичний підхід	Самоорганізація відкритих систем	Цілеспрямована самоорганізація суб'єктів професійної діяльності
Антропологічний підхід	Людиноцентризм, множинність соціокультурних і пізнавальних практик, вільний морально відповідальний вибір, інтерсуб'єктивність мислення, інтерсуб'єктивність особистості	Визнання пріоритету інтересів, прав і свобод педагога
Аксіологічний підхід	Ціннісно-смилова орієнтація освіти: цінність, значущість, ціннісне ставлення, емоційність, ініціативність, задоволення (моральне й емоційне), відповідальність	Утвердження індивідуальної концепції смислу професійної діяльності
Андрагогічний підхід	Опора на власний досвід. Самостійність прийняття рішень	Неперервна освіта
Технологічний підхід	Технологізація освіти: інновація, комп'ютеризація, інноваційність мислення, технологізація досвіду, персоналізація, результативність	Формування готовності до інноваційної діяльності
Акмеологічний підхід	Особистісна й соціальна зрілість, успішність, розвиток потенціалу, саморозвиток, самореалізація	Підвищення професійної майстерності
Середовищний підхід	Взаємодія, полісуб'єктивність, виявлення можливостей та створення умов як результату й передумови успішної професійної діяльності	Створення умов для розвитку та самореалізації у професійній діяльності

III. Концепція змін

Концепція розкриває спосіб розуміння процесу технологічного проектування інноваційного розвитку ЗНЗ, концептуально обґрунтовує зміни, що забезпечують бажаний стан розвитку школи. Концепція змін складається з трьох взаємопов'язаних концептів: методологічного, теоретичного, технологічного.

Методологічний концепт передбачає вибір теоретико-методологічних підходів для розроблення теорії і практики технологічного проектування в школі та науково-педагогічних принципів дослідження.

Виокремлено сутнісні ознаки підходів, що науково обґрунтують доцільність здійснення такої діяльності: системно-синергетичний (В. Андрущенко, В. Лутай, Г. Нестеренко, О. Остапчук, О. Попова, І. Пригожин) – орієнтує на розвиток процесів самоорганізації школи як відкритої системи, що розвиває концептуальну ідею цілеспрямованої самоорганізації суб'єктів професійної діяльності;

антропологічний (О. Больнов, В. Булатов, В. Табачковський) – людиноцентризм, що передбачає визнання пріоритету інтересів, прав і свобод педагога щодо здійснення інноваційної діяльності; аксіологічний (І. Бех, Б. Братусь, З. Карпенко, О. Норов, В. Сластьонін, Н. Ткачова, Г. Чижакова) – розвиток ціннісно-смыслові сфери особистості, що забезпечує реалізацію індивідуальної концепції смислу професійної діяльності педагога як суб'єкта діяльності;

андрагогічний (С. Вершловський, А. Панасюк, Н. Протасова, М. Романенко, Т. Сорочан) – *опора* на власний педагогічний досвід, що є основою самостійності прийнятих рішень щодо вибору та застосування інновацій як засобу вирішення професійних проблем;

технологічний (В. Беспалько, О. Пометун, Г. Селевко, О. Мариновська, О. Пехота) – *технологічність* досвіду засобами інновацій, що передбачає самостійність розроблення й застосування персонал-технології досвіду як результат творчого освоєння нововведень у конкретних педагогічних умовах;

акмеологічний (О. Бодальов, В. Вакуленко, А. Деркач, В. Зазикін, Н. Кузьміна, С. Пожарський) – *самореалізація* як вид соціально-професійної активності, що ґрунтується на прийнятті моральної відповідальності за результати технологічного проектування;

середовищний (Г. Ващенко, В. Мелешко, Г. Сорока, В. Ясвін) – *взаємодія* суб'єктів педагогічного процесу як сутність управління, що передбачає

створення оптимальних умов для їх розвитку та самореалізації у професійній діяльності.

Зазначимо, що доміанти методологічних підходів виокремимо відповідно до закону ущільнення і скорочення знань, та визначимо як теоретико-методологічну основу технологічного проектування інноваційного розвитку школи (Табл. 1).

Науково-педагогічні принципи. Загальні педагогічні узгоджуються із специфічними принципами, що розкривають специфіку дослідження.

Загальні педагогічні принципи: гуманізації та демократизації, що передбачають формування суб'єкт-суб'єктних, гуманних взаємин між учасниками педагогічного процесу, реалізацію ідей співробітництва та партнерства, розвиток самосвідомості, процесів саморегулювання і самоуправління професійно-педагогічної діяльності, утвердження плюралізму та подолання конформізму;

цілісності та системності, що передбачають безперервність діагностично заданого цілепокладання в управлінні інноваційним розвитком школи, що забезпечує єдність змісту, форм і методів організації й управління інноваційними процесами на технологічній основі, створення оптимальних умов для вирішення стратегічних державних завдань реформування змісту освіти;

наступності й неперервності, що передбачають наскрізну реалізацію основних напрямів модернізації традиційної системи в інноваційну, наступність та послідовність системи взаємопов'язаних дій і заходів, комплексне розв'язання завдань інноваційного розвитку школи;

інтеграції науки і практики, що передбачає трансформацію досягнень науки в практику, організацію науково-пошукової, самоосвітньої роботи, залучення педагогічних працівників до інноваційної діяльності, зокрема, формування їх готовності до апробації, адаптації й впровадження інновацій як технологічного ресурсу проектування інноваційного розвитку школи;

інноваційності, що передбачає компетентнісну спрямованість змісту, форм і методів роботи з педагогічними працівниками, їх залучення до проектування стратегії і тактики інноваційних змін, управління інноваційними процесами у школі, мобільність та креативність професійних дій в умовах ринкової системи освіти.

Специфічні принципи:

морально відповідального вибору інновації, що забезпечує розширення можливостей свободи у виборі інновації, яка ґрунтується на системі науково об-

ґрунтованих критеріїв, ціннісно-смыслових орієнтацій педагога, співвідноситься із зростанням загальної та професійної культури особистості, її моральної відповідальності, що обумовлюють право вибору;

персоналізації процесу освоєння інновації та впровадження у практику, що забезпечує індивідуальний рівень виконавської майстерності педагога, який передбачає самостійність у прийнятті педагогічних рішень щодо доцільності впровадження інновації як засобу вирішення конкретної проблеми практики, забезпечує технологізацію педагогічного досвіду вчителя на основі нововведення, розвиток його професійного потенціалу;

технологізації управління інноваційними процесами в школі, що забезпечує реалізацію технологічного підходу до проектування інноваційного розвитку школи, залучення педагогів до управління інноваційними процесами, що передбачає наявність їх соціально-професійної активної позиції, партнерство у вирішенні особистісно і суспільно значущих проблем практики засобами інновацій;

синергетичної взаємодії керуючої та керованої підсистем, що забезпечує узгоджену взаємодію суб'єктів професійно-педагогічної діяльності та освітнього середовища на засадах нової філософії освіти, інтеграції науки і практики, традицій та новаторства, сприяє формуванню образу світу педагога, орієнтованого на усвідомлену необхідність впровадження інновацій як стратегічного ресурсу інноваційного розвитку школи, держави і суспільства зокрема.

Теоретичний концепт містить визначення провідних понять дослідження. Під поняттям "технологічне проектування" (у широкому значенні) ми розуміємо процес проектування і реалізації змін у закладі освіти із застосуванням технологічно сумісної інновації, результатом чого буде істотне поліпшення результатів освітньої діяльності.

Поняття "технологічне проектування інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу" – це діяльність, що передбачає застосування технології проектування змін у школі засобами інновацій (освітніх, навчальних, виховних, управлінських), що задають вектор її інноваційного розвитку відповідно до обраного напрямку модернізації; сутнісною ознакою такої діяльності є цілеспрямована активність суб'єктів освітнього процесу на реалізацію концепції змін, що забезпечують розвиток інноваційного потенціалу організації.

Поняття "технологія проектуван-

ня інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу" – це конструювання процесу інноваційного розвитку школи, що передбачає дотримання алгоритму проектування управлінських дій, що регламентовані технологічною логікою їх реалізації у системі узгодженої взаємодії суб'єктів освітнього процесу задля досягнення поставленої мети.

Зміст, структура поняття "технологічне проектування інноваційного розвитку ЗНЗ" подається через цільове призначення компонентів: цільовий – орієнтований на прогнозування розвитку навчального закладу; змістовий – моделювання, конструювання, програмування і планування концепції змін засобами інновацій (освітніх, навчальних, виховних, управлінських) відповідно до обраного напрямку модернізації; технологічний – реалізації концепції змін у школі із застосуванням відповідної технології; результативний – моніторинг досягнення передбачуваного результату; інтеграційний – системний показник розвитку інноваційного потенціалу організації, що визначає рівень ефективності технологічного проектування інноваційного розвитку ЗНЗ.

Визначено *критерії, показники готовності* до технологічного проектування інноваційного розвитку ЗНЗ, коротко схарактеризовано рівні (низький, середній, високий, творчий).

Критерії відбору інновацій для технологічного проектування інноваційного розвитку школи. Нововведення має: по-перше, сприяти реалізації стратегічних державних завдань підвищення якості освіти учнів; по-друге, узгоджуватися з напрямом модернізації розвитку школи; по-третє, бути технологічно сумісним щодо вирішення конкретної проблеми практики.

Технологічний концепт містить опис технології проектування інноваційного розвитку школи як відкритої системи, до складу якої входять технологія розроблення прогностичної моделі та конструювання технологічної матриці програми (проекту) управління інноваційною діяльністю, відповідний діагностичний інструментарій.

Якісні характеристики розроблених технологій: результативність, ефективність, продуктивність, оптимальність, варіативність.

Структура розроблених технологій: цільове призначення, концептуальні ідеї,

технологічна логіка та технологічний продукт.

IV. Напрями модернізації

Управлінська підсистема: _____

Дидактична підсистема: _____

Виховна підсистема: _____

Методична підсистема: _____

V. Механізм реалізації концепції змін

Технологія проектування інноваційного розвитку школи розроблена за наступною технологічною логікою.

Перший етап – прогнозування. Робиться аналіз інноваційного середовища школи. На основі аналітичних висновків прогнозуються напрями модернізації традиційної системи в інноваційну, здійснюється вибір найоптимальнішого для конкретної підсистеми – дидактичної, виховної, управлінської (методичної).

Напрямок модернізації визначає спрямованість змін, що забезпечують керуваність та системність інноваційного розвитку школи.

Другий етап – моделювання. Розробляється прогностична модель інноваційного розвитку школи. Відповідно до визначених напрямів модернізації добираються інноваційні технології, методики навчання, виховання, управління.

Третій етап – конструювання і програмування. Реалізується прогностична модель інноваційного розвитку школи через відповідну програму (проект) управління інноваційною діяльністю, яку розроблену на основі технологічної матриці.

Технологічна матриця (від лат. mater, matr – "мати") – це таблиця, що містить інформацію збалансованого планування впровадження інновацій у школі, яка забезпечує узгоджену взаємодію компонентів (елементів) системи, їх упорядкування, реалізацію програми (проекту) управління інноваційною діяльністю в школі.

Четвертий етап – планування і реалізація. Реалізується програма (проект) управління інноваційною діяльністю в школі шляхом організації і проведення запланованих заходів, що забезпечують управління інноваційними процесами в школі, науково-методичний супровід інноваційної діяльності.

Збалансоване планування – це заздалегідь намечений план дій впровадження інновацій у кожній з підсистем, що узгоджується з напрямом модернізації; передбачає вільний та морально відповідальний вибір нововведення відповідно до розроблених критеріїв, що забезпечують їх оптимальний розподіл задля досягнення поставленої мети.

ідальний вибір нововведення відповідно до розроблених критеріїв, що забезпечують їх оптимальний розподіл задля досягнення поставленої мети.

П'ятий етап – моніторинг. Здійснюється моніторинговий супровід управління інноваційною діяльністю в школі, а саме: систематичне і неперервне відстеження процесу реалізації програми (проекту) управління інноваційною діяльністю, аналіз динаміки кількісних показників якісних змін за результатами роботи.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У статті розкрито концепцію дослідження з проблеми технологічного проектування інноваційного розвитку школи. У перспективі – розроблення теоретичної моделі технології проектування інноваційного розвитку ЗНЗ, що реалізує визначені концептуальні ідеї.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем / Докучаєва Вікторія Вікторівна. – Луганск, 2007. – 481 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/349338.html>
2. Малкова І. Ю. Концепция и практика организации образовательного проектирования в инновационной школе / Малкова Ирина Юрьевна. – Томск, 2008. – 307 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.disscat.com/content/kontseptsiya-i-praktika-organizatsii-obrazovatel'nogo-proektirovaniya-v-innovatsionnoi-shkole>
3. Мариновська О. Концепція розвитку Солотвинського НВК "загальноосвітня школа I–III ступенів – ліцей" / О. Мариновська, М. Гуменяк // Сільська школа: реалії та перспективи : зб. матер. / упоряд. : Л. Келембет. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. – Вип. 7. – С. 48–52.
4. Мариновська О. Школа векторного проект-дизайну : наук.-метод. посіб. / Оксана Яківна Мариновська. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2008. – 140 с.
5. Щекатунова Г. Д. Інноваційний розвиток загальноосвітніх навчальних закладів незалежної України: творення школи майбутнього / Г. Д. Щекатунова / Рідна школа. – 2011. – № 6. – С. 21–25.

Стаття надійшла 14.10.2015 р.